

Til landets 11 vannregionmyndigheter,
med kopi til direktoratgruppen, KLD og KS
(jf. vedlagte adresseliste)

Vår ref.: 509.147/TEN/AH/2014/111
Hamar, 03.11.2014

Felles høringsuttalelse til 11 vannforvaltningsplaner

Norsk Vann avgir med dette en felles uttalelse til alle 11 vannregionmyndigheters høringsdokumenter. Vi begrenser vår uttalelse til et generelt, overordnet nivå, og henviser til våre medlemmers uttalelser når det gjelder konkrete innspill til det enkelte høringsdokument.

Norsk Vanns høringsuttalelse vil omtale de viktigste utfordringene sett fra vannbransjens ståsted. Kommunene har også andre roller og interesser, som ventelig vil bli ivaretatt i høringsuttalelsene fra KS og den enkelte kommune.

En helhetlig tilnærming til vannforvaltning, som vannforskriften legger opp til, vil være positivt for vannforsyningen, som med en god implementering vil kunne få fordeler av bedre kvalitet i drikkevannskildene. For kommunalt avløp vil vannforskriften medføre skjerpede krav og at flere tiltak må framskyndes, bl.a. økt tilknytning til kommunalt avløpsnett, innfrielse av strengere rensekrav, og økt fornyelse av ledningsnettet. **Flere kommuner vil få en kraftig økning av allerede høye avløpsgebyrer for innbyggerne.**

For avløp fra spredt bebyggelse, som omfatter 16 % av befolkningen og 330.000 avløpsanlegg, er det behov for omfattende utbedringer. Forutsatt at halvparten av anleggseierne må gjennomføre tiltak på om lag 100.000 kr, er totalbehovet for investeringer på dette området alene på 16 mrd. kr.

Hovedutfordringen med gjennomføringen av vannforskriften er fortsatt finansiering av arbeidet. Norsk Vann mener høringsdokumentene viser det store behovet for økte ressurser på både statlig nivå, vannregionnivå, vannområdenivå og i kommunene, for å sikre en mest mulig hensiktsmessig og kostnadseffektiv gjennomføring av arbeidet etter vannforskriften. Siden vanddirektivet ble innlemmet i norsk lov er det et akkumulert **etterslep i statlige bevilgninger** til arbeidet på om lag 300 mill. kr, noe som har **medført et for dårlig kunnskapsgrunnlag, manglende gjennomføringsevne og risiko for investeringer i feil tiltak** slik at man ikke når miljømålene for vannforekomstene på en kostnadseffektiv måte.

En annen hovedutfordring er at forvaltningsplaner med tiltaksprogram viser at man i for liten grad har evnet å kartlegge, kostnadsberegne og prioritere de tiltak som vil gi en mest mulig kostnadseffektiv gjennomføring av vannforskriften.

Før tiltaksgjennomføringen skal starte i 2016 må derfor økonomiske og juridiske avklaringer være på plass, med egnede virkemidler og incentivordninger for å sikre nødvendig tiltaksgjennomføring i de ulike sektorene som berøres av forvaltningsplaner og tiltaksprogrammer.

Forslag til Statsbudsjett for 2015 gir ikke grunn til optimisme. Norsk Vann gjenrar i denne uttalelsen derfor våre forslag til tiltak og incentivordninger for å sikre den norske gjennomføringsevnen.

Norsk Vann BA

Vangsvegen 143, NO-2321 Hamar Telefon: +47 62 55 30 30 Telefax: + 47 62 55 30 31 E-post: post@norsk vann.no
Internett: www.norsk vann.no Organisasjonsnummer: NO 986 273 026 MVA Bankgirokonto: 7162 05 19876

Norsk Vann står til myndighetenes disposisjon ved behov for evt. utdypende innspill og bidrag.

Innledning

Vi viser til regionale vannforvaltningsplaner med tiltaksprogram som er lagt ut på høring av de 11 vannregionmyndighetene i Norge.

Dokumentene representerer en viktig milepæl i det omfattende arbeidet for å nå målet om minst god kjemisk og økologisk tilstand i alle vannforekomster innen 2021.

Forventningene til de helhetlige vannforvaltningsplanene er at de skal vise en tydelig sammenheng mellom økologisk situasjon gjennom kartlegging og vurdering av risiko, samt at de endelige planene skal inneholde oversikt over kostnadseffektive tiltak fra alle sektorer for å nå de fastsatte miljømålene innen 2021.

Dessverre er gjennomføringen av vannforskriften i Norge ikke gitt den nødvendige prioritet fra overordnede myndigheter. Dette gjenspeiles i de foreliggende plan- og tiltaksdokumenter bl.a. ved at det er **store mangler i grunnlagsdata. Dette medfører risiko både for ikke å nå målene, og for at det ikke er de mest kostnadseffektive tiltakene som blir satt i verk først.**

Norsk Vann^{*)} vil med dette avgi en felles uttalelse til høringsdokumentene fra samtlige 11 vannregioner, med vannbransjens interesser som utgangspunkt. Uttalelsen er utarbeidet i samråd med Norsk Vann medlemmer.

Høringsfristen er ved årsskiftet, men vi velger å avgi vår uttalelse i god tid før fristen, slik at vårt arbeid kan være til nytte for våre medlemmers arbeid med høringsdokument for egen vannregion. Norsk Vanns medlemmer er kommuner, kommunalt eide selskaper, kommunenes driftsassistanser og noen private samvirkevannverk, som samlet sørger for vann- og avløpstjenestene til ca. 95 % av innbyggerne.

Vi ønsker med denne uttalelsen å påvirke vannregionmyndighetenes videre arbeid. Vi ønsker også å gjøre statlige myndigheter oppmerksom på våre forventninger og anbefalinger til videre innsats på nasjonalt nivå. Vi sender derfor uttalelsen i kopi til direktoratgruppen for gjennomføring av vannforskriften, som består av direktorater på forvaltningsområder som omfattes av arbeidet etter vannforskriften.

Vår høringsuttalelse tar sikte på å formidle inntrykk vi sitter med etter en gjennomgang av hovedtrekkene i høringsdokumentene. Vi vil ikke gå i dybden og spille inn synspunkter til det enkelte høringsdokument, men begrense vår uttalelse til forslag til forbedringer og behov for avklaringer på mer overordnet nivå.

Hovedutfordringen – og dermed det vesentligste vannforvaltningsspørsmålet, er fortsatt finansiering av arbeidet. Norsk Vann mener det fortsatt er behov for betydelig økte ressurser på både statlig nivå, vannregionnivå, vannområdenivå og i kommunene, for å sikre en mest mulig hensiktsmessig og kostnadseffektiv gjennomføring av arbeidet etter vannforskriften. Det er videre behov for avklarte og egnede virkemidler og incentivordninger for å sikre nødvendig tiltaksgjennomføring i de ulike sektorene som berøres av forvaltningsplaner og tiltaksprogrammer.

Noen kommentarer til ulike forhold:

Kunnskapsgrunnlaget

Et solid og pålitelig kunnskapsgrunnlag for den økologiske og kjemiske tilstanden er basis for å klassifisere vannforekomstene, og videre vurdere risiko for ikke å nå målene. Samlet utgjør dette grunnlaget for å vurdere nødvendige tiltak.

Det har vært altfor liten tid og ressurser til å foreta klassifiseringen og tilstandsvurderingen på tilfredsstillende måte i denne planperioden. For alle høringsdokumenter samlet er det anslått en pålitelighetsgrad i kunnskapsgrunnlaget for økologisk tilstand med 7% høy pålitelighet, 84% lav/middels pålitelighet og 9% er udefinert, noe som er altfor lavt.

Det er verdt å merke seg at til tross for alle mangler, er det et omfattende kartleggings- og tiltakanalysearbeid som er gjort. Kvaliteten varierer, ikke alene på grunn av ulikt utgangspunkt, men også fordi underlag fra staten i form av veiledere og beregningsmodeller har kommet sent i prosessen. Likevel har kommunene samlet sett levert et godt grunnlag knyttet til sine ansvarsområder, gitt de forutsetninger og betingelser som har preget prosessen.

Med alle mangler som påvist viser høringsdokumentene den faktiske status for vannforvaltningsarbeidet anno 2014, og utgjør dermed grunnlaget for den videre planprosess. Planutkastene viser tydelig det store behovet for midler til vannovervåkning og nærmere kartlegginger av tiltaksbehov.

Kost/nytte

Det er sektormyndighetene som har ansvaret for å utrede tiltakenes kostnadseffektivitet. Planene bærer preg av manglende tallgrunnlag for kost-nytte vurdering. Miljødirektoratet la føringer for planarbeidet om detaljering av tiltakene på et overordnet nivå. En rekke forslag til tiltak er derfor av overordnet karakter og det har ikke vært mulig å gå inn i kost-nytte vurderinger av tiltakene. Slike vurderinger må derfor gjøres i sektorenes videre saksbehandling ved gjennomføring av planen.

Det har ikke vært mulig for vannområdene å utrede kostnadseffektivitet for tiltak hvor statlige etater er ansvarlig sektormyndighet. Det har også vært krevende for kommunene å vurdere kostnadseffektivitet for tiltak innen kommunenes ansvarsområder, spesielt innen avløpssektoren og landbruksektoren.

Dette utgjør en alvorlig mangel ved de fremlagte planene, og øker risikoen for investeringer i feil tiltak slik at man ikke når pålagte miljømål for vannforekomstene på en mest mulig kostnadseffektiv måte.

Fra Vannregion Glomma er det anslått at 30 % av tiltakene vil koste om lag 3,9 milliarder kroner. Med dette tallet som utgangspunkt er det ekstrapolert en anslått total kostnad til om lag 12 milliarder. En enkel framgangsmåte for å kompensere for manglende tall som kan være direkte misvisende. Erfaringer viser at kostnad per kg redusert fosfor øker etter hvert som mindre utslipp reduseres, da de største utslippene gjerne reduseres først. Kostnadene for ny teknologi er på det nåværende tidspunkt ikke tilgjengelig, og er ofte kostnadsdrivende i startfasen. I stedet for å anslå en total kostnad for alle tiltakene, bør man heller vise til usikkerhetene, slik som det allerede er forklart både i forvaltningsplan og tiltaksprogram.

Tallene i tiltaksbiblioteket som direktoratsgruppen har fremskaffet, er veldig usikre. Biblioteket må derfor oppdateres og utvikles videre, slik at det kan være til nytte for kommunene og vannområdene fremover. Her kan kommunene og sektormyndighetene utfordres i større grad til å bidra med erfaringstall både på kostnader og effekter.

Avløpsområdet

Mange kommuner er kommet langt og har god oversikt over situasjonen på avløpsområdet. Mange har oppdaterte hovedplaner, saneringsplaner og planer for opprydding i avløpsforholdene i spredt bebyggelse. Andre kommuner har dårligere oversikt og må starte opp et systematisk arbeid med tilsyn og kontroll av anleggene for å få oversikt (problemkartlegging).

Det er behov for tiltak på en rekke kommunale og private avløpsanlegg og på avløpsnett/overvannsnett. Kommunene er i hovedsak eiere av renseanleggene og ledningsnett. Avløpstjenestene er underlagt et selvkostregelverk. Dette er kostbare tiltak, og det er avgjørende at stat og kommune setter av midler og prioriterer arbeidet med å få

gjennomført de forbedringer, utbygginger, avklaring av rammebetingelser osv. i de områdene som er mest utsatt i forhold til dagens tilstand. Dette er viktig også med hensyn på klimaendringer og befolkningsøkning i årene som kommer.

I de fleste vannregioner er det fortsatt et stort behov for å rydde opp i avløp fra spredt bebyggelse. Det er anslått at 16 % av befolkningen har slike anlegg, ca. 330.000 avløpsanlegg. Etablering og oppgradering av avløpsanlegg i spredt bebyggelse til dagens standard vil koste den enkelte huseier 50.000-150.000 kr. Dette tilsvarer totalt ca. 16 mrd. kr forutsatt at halvparten av anleggene har behov for tiltak, noe som ser ut til å være et forsiktig estimat. **Det er behov for bedre informasjon om og økte midler til de støtteordningene som finnes, som Husbankens startlån og ordninger gjennom NAV-systemet. Det bør også vurderes støtteordning eller skattefradrag for kostnader til oppgradering av avløpsanlegg i spredt bebyggelse, uavhengig av den enkeltes økonomiske situasjon.**

Det er kommunene som er sektormyndighet for avløp fra spredt bebyggelse og avløpsanlegg opp til 2000/10.000 pe. Fylkesmennene er sektormyndighet for større avløpsanlegg. For å lykkes med dette arbeidet er det nødvendig å styrke både saksbehandlingskapasitet og kompetanse på saksfeltet.

Klimatilpasning

Både på nasjonalt nivå og i mange vannområder er avrenning fra byer/tettsteder en vesentlig påvirkningsfaktor. Som følge av et endret klima kombinert med økt befolkningsutvikling og utbygging, vil avrenningsutfordringene ventelig øke i årene fremover. Det er behov for tiltak på bred front for å redusere både skadeomfang og forurensningsbidraget som følge av økt avrenning fra tette flater. Klimaendringene betyr blant annet mer vann på kortere tid.

Overvannshåndtering er lite berørt i arbeidet med vannforvaltningsplaner. Mange kommuner er i gang med den viktige jobben med klimatilpasning og håndtering av overvannet, men dessverre er ikke regelverket skreddersydd for kommunenes arbeid. Det er derfor store forventninger til nødvendige avklaringer fra det nedsatte lovutvalget for overvann mv.

Det er, og vil i stigende grad, være et problem med forurensning som følge av at store og konsentrerte nedbørsmengder gir oversvømmelser, herunder at vannet finner nye veier. Det er en **klar svakhet med arbeidet etter vannforskriften så langt at klimatilpasning ikke har fått en større plass.** En viktig grunn er manglende/sviktende kunnskapsgrunnlag. **Staten (særlig ved Miljødirektoratet, som har fått ansvaret for koordinering av arbeidet med klimatilpasning)** har et stort ansvar for både en rask kompetansebygging og avklaring av kunnskapsgrunnlag (for eksempel hvilken havnivåstigning som man skal legge til grunn i forebyggingsarbeid).

Finansiering

Erfaringene viser at ansettelse av egne **prosjektledere** for hvert av landets drøyt 100 vannområder vil være **avgjørende for å få til en funksjonell organisering av arbeidet lokalt**, også i den viktige samhandlings- og gjennomføringsfasen framover mot 2021. Fra 2018 starter rullering av planene frem mot 2. planperiode, 2022-2027.

Det varierer i dag mye hvordan prosjektlederstillingene finansieres, og i enkelte vannområder har det ikke blitt engasjert prosjektledere. Det er **behov for en avklart finansieringsmodell på nasjonalt nivå, der både staten og fylkeskommunene bidrar til et spleiselag for en langsiktig finansiering av prosjektlederstillingene frem til 2021.**

Statlig støtte til utarbeidelse av kommunale hovedplaner for vannmiljø vil være et effektivt incitament til tverrsektoriell planlegging. Det kan også vurderes statlig støtte til kommunalt planarbeid for opprydding i avløpsforhold i spredt bebyggelse.

Vannforskriftens strenge tidsfrister vil bety at man må forsere utbedringstakten på avløpsområdet og en del kommuner må gjennomføre mer vidtgående tiltak enn hva som er nødvendig etter forurensningsregelverket. Beregninger viser at enkelte kommuner kan risikere opp til en 3-dobling av allerede høye avløpsgebyrer, og på landsbasis er det snakk om samlede investeringer med en nåverdi på i størrelsesorden 10-30 milliarder kr. **Det bør**

etableres en støtteordning med lån og tilskudd til tiltak på kommunale avløpsanlegg, for kommuner som må gjennomføre svært omfattende investeringer for å oppnå miljømålene etter vannforskriften.

Etablering og oppgradering av avløpsanlegg i spredt bebyggelse vil koste den enkelte huseier 50.000-150.000 kr. Det er behov for bedre informasjon om og økte midler til de støtteordningene som finnes, som Husbankens startlån og ordninger gjennom NAV-systemet. Det bør også vurderes støtteordninger eller skattefradrag for kostnader til oppgradering av avløpsanlegg i spredt bebyggelse.

Vann- og avløpsgebyrene kan kun gå til dekning av "nødvendige kostnader for å utføre vann- og avløpstjenestene", men det er uavklart hvilket arbeid etter vannforskriften som er å anse som nødvendige kostnader for å utføre vann- og avløpstjenestene. Det må avklares nærmere på hvilke måter kommunene må bidra i arbeidet, hvilke oppgaver som hører inn under vann- og avløpstjenestene og hvordan øvrige oppgaver skal finansieres.

Norsk Vann registrerer med bekymring at Klima- og miljødepartementets forslag til Statsbudsjett for 2015 heller ikke denne gangen prioriterer arbeidet etter vannforskriften. Budsjettforslaget innebærer en økning på 7 mill. kr, noe som fortsatt er et mye lavere beløp enn det som var forutsatt fra Stortingets side ved implementering av EUs vanddirektiv. Det akkumulerte underskuddet er dermed kommet opp i omlag 300 mill. kr. Norsk Vann vil også ta dette opp i relevante budsjetthøringer i Stortinget.

Vannprising: Spørsmålet om vannprising henger nøye sammen med spørsmålet om hvordan arbeidet etter vannforskriften skal finansieres.

Rapporten fra mars 2011 om "Vannprising og miljømålene etter EUs vanddirektiv: Anbefalinger om bruk av økonomiske virkemidler i norsk vannforvaltning", som ble utført på oppdrag for daværende Klif, ble oversendt daværende MD. Vi mener at anbefalingene fra denne rapporten fortsatt er gyldige, og bør vurderes også i norsk vannforvaltning.

Prioriterte stoffer

Det finnes bare unntaksvis grunnlagsdata med oversikt over tilstanden mht. prioriterte stoffer, noe som gjenspeiles i at de fleste høringsdokumentene henviser til nasjonale myndigheter for nærmere avklaring.

Vi vil i tillegg spille inn behovet for en avklaring også for kommunene/avløpsrensaneanleggene når det gjelder myndighet til å regulere påslipp av miljøgifter/prioriterte stoffer til avløpsnett. Forurensningsforskriftens §15 A-4 angir når kommunen kan stille strengere krav til påslipp enn statlig forurensningsmyndighet. Kommunen har for eksempel ikke anledning til å stille krav med henvisning til resipient. Dette er et svært krevende område for kommunene, og det er vanskelig å bestemme hvilket utslipp som ikke fører til nevneverdig skade.

Vi viser ellers til oppsummeringen i vår høringsuttalelse til Miljøverndepartementet av 22. desember 2011:

«Miljøgiftproblematikken er i seg selv et komplekst område, som nå innarbeides i et allerede krevende regelverk. Det er derfor et stort behov for å supplere vannforskriften med styrket veiledningsmateriell, som operasjonaliserer regelverket og sikrer en mest mulig enhetlig, effektiv og kompetent forvaltning i vannregionene og kommunene. Det er også behov for ytterligere regelverksavklaringer, samt grundigere utredninger rundt ansvarsforhold og økonomiske konsekvenser på miljøgiftområdet.»

Overvåking

Overvåking og klassifisering er bærebjelker i arbeidet med en helhetlig vannforvaltning.

Når det gjelder overvåkingskostnader, må man komme frem til avklarte finansieringsmodeller så raskt som mulig. Staten må finansiere basisovervåkingen. Det må videre avklares hvordan ulike påvirkere skal bidra inn i spleiselag for tiltaksovervåkingen. Vann- og avløpsgebyret kan ikke brukes til å dekke større deler av overvåkingen enn det som er rimelig i forhold til

graden av påvirkning. Dersom påvirker i visse tilfeller ikke kan identifiseres eller ansvarliggjøres, bør staten tre inn og finansiere den delen av tiltaksovervåkingen som nødvendiggjøres ved disse påvirkerne.

Det er viktig å hindre monopol på vannkvalitetsovervåking. Statlige anskaffelser må bidra til å stimulere til et konkurransedyktig marked innen overvåking og analyser.

Det er også viktig å sikre bedre samordning av eksisterende overvåking, herunder samordnede pålegg og veiledninger fra statlig hold. Vi viser i den anledning til brev fra Bergen kommune til Klif og DN av 14. september 2012, som peker på utfordringene med manglende samsvar mellom Klifs klassifiseringssystem og direktoratgruppens klassifiseringsveileder, både når det gjelder parametervalg, når på året man tar prøver, frekvens på prøvetakingen, prøvedyp med mer. Som Bergen kommune påpekte, er det forurensningsforskriften som er styrende for deres avløpsvirksomhet. Det er derfor viktig at klassifiseringsveilederen blir sett i sammenheng med Miljødirektoratet og fylkesmannen sine krav til resipientundersøkelser. Det hadde vært en fordel om alt hadde vært samlet i en fellesveiledning for overvåkings- og klassifiseringsundersøkelser.

Rapportering

Rapportering som skal skje etter vannforskriften bør i størst mulig grad samordnes med annen type rapportering, særlig KOSTRA. Det er også viktig å koordinere med andre sektorer, for eksempel landbrukssektoren, slik at rapporten ikke blir mer detaljert og omfattende enn det som er nødvendig.

§ 12 i vannforskriften

Vannforskriften § 12 gjelder ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst, som kan tillates på visse vilkår. Det er etter vår vurdering behov for nærmere avklaringer og informasjon om hvordan denne bestemmelsen kommer til anvendelse, herunder:

- Forholdet til planprosesser og konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven og hvordan § 12 griper inn i eksisterende rutiner og saksbehandling i kommunene
- Hvordan forholde seg til aktivitet/inngrep i nabokommuner/oppstrøms-kommuner
- Avklaring av fylkesmannens og fylkeskommunens rolle i saker hvor vannmiljøet påvirkes/trues
- Forholdet til forurensningsforskriften kap. 22 om mudring/dumping i sjø/vassdrag

Ulike sektorers bidrag

Flere av vannregionmyndighetene problematiserer i høringsdokumentene at det er uavklart hvordan påvirkere som kraftproduksjon, landbruk og fiskeoppdrett skal bidra i arbeidet mot felles vannmiljømål, der målsetninger som økt produksjon av mat og fornybar energi kommer i konflikt med miljømålene i vannforskriften.

Vi minner om at vanndirektivet forutsetter at det er de mest kostnadseffektive tiltakene som skal gjennomføres, for å nå miljømålene på en samfunnsøkonomisk optimal måte. Tiltak innen avløpssektoren med lav kostnadseffektivitet kan ikke pålegges med mindre tiltak med høyere kostnadseffektivitet i andre sektorer allerede er gjennomført, men ikke vist seg tilstrekkelige.

Kompetanse

Norsk Vann vil understreke vår bekymring over bemannings- og rekrutteringssituasjonen på vannområdet, som til dels er prekær både hos enkelte vannregionmyndigheter, fylkesmenn, vannområder og kommuner. Rekruttering og ivaretagelse av kompetanse innen vannforvaltning vil være en vesentlig utfordring for å kunne gjennomføre arbeidet videre i den viktige samhandlings- og gjennomføringsfasen. Ikke minst gjelder også dette kompetanse og kapasitet i kommunene, som etter alt å dømme vil få en betydelig merbelastning som følge av tiltaksgjennomføringen.

Det jobbes i regi av Norsk Vann og flere andre aktører med en rekke tiltak for å styrke utdanningen og rekrutteringen på vannområdet. Eksempelvis utga Norsk Vann høsten 2014

2. utgave av en omfattende lærebok om vann- og avløpsteknikk, til bruk på høyskoler og universiteter og som oppslagsverk for ansatte i vannbransjen.

Vi inviterer direktoratgruppen og vannregionmyndighetene med i et nærmere samarbeid for en styrket satsing på rekruttering og utdanning på vannområdet.

Prosesen videre

I flere år har mange aktører blant både politikere, forvaltning, forskning og påvirkere uttrykt bekymring over manglende bevilgninger til arbeidet, at veiledningene kommer for sent, at kvaliteten på de regionale vannforvaltningsplanene står i fare på grunn av manglende kunnskapsgrunnlag osv. Dette er utvilsomt en situasjon som innvirker på alle berørte aktører i arbeidet, ikke bare vannregionmyndighetene som planmyndighet og prosessleder.

Det er nå lagt et godt grunnlag for veien videre, men mye gjenstår og det er mye som må samordnes og avklares. Det er "for veien videre" viktig med tydelige og langsiktige rammer fra departementet, som samtidig gir regionalt og lokalt handlingsrom i forhold til "hvor skoen trykker".

Det er helt avgjørende for videre prosess å sikre nødvendig finansiering, sikre samordning og at alle sektormyndigheter bidrar til å nå miljømålene. Det må settes av tilstrekkelig tid, bemanningskapasitet og økonomi for gjennomføringen. I tillegg må det etableres riktige fordelingsnøkler for kostnadene, slik at ikke en for stor kostnadsandel havner hos kommunene og vann- og avløpstjenestene.

Det er verdt å merke seg at det er et svært omfattende kartleggings- og tiltakanalysearbeid som er gjort. Kommunesektoren har vært den viktigste bidragsyteren. Kvaliteten varierer – ikke alene på grunn av ulikt utgangspunkt (for eksempel geografiske forskjeller i grad av eksisterende kartlegging og data), men også fordi underlag fra staten i form av veiledere og beregningsmodeller har kommet sent i prosessen. Likevel har kommunesektoren og vann- og avløpsvirksomhetene samlet sett levert et godt grunnlag knyttet til sine ansvarsområder, gitt de forutsetninger og betingelser som har preget prosessen.

Kommunenes og vann- og avløpsvirksomhetenes innsats har imidlertid en bakside. Det mangler informasjon og tiltaksforslag fra mange andre sektorer. Det kan derfor være fristende å gripe fatt i de tiltak som allerede er foreslått – hvor kommunene har ansvaret for langt de fleste. Det er dermed stor risiko for at de endelige tiltaksplanene ikke er prioritert etter et kost-nytte prinsipp, men at tiltakene med mest presise kostnadsvurderinger velges. Det er med andre ord en åpenbar risiko for at kommunene og vann- og avløpsvirksomhetene får regningen, fordi det er her det finnes konkrete tiltak og stringent myndighetsoppfølging. Mange aktører er involvert, men svært mye av tiltaksoppfølgingen vil skje via kommunene. Hvis ikke alle sektorinteresser blir med som fullverdige påvirkere i forvaltningsplan med tiltaksprogram – og der tiltak prioriteres ut fra gode kost-nytte beregninger – blir det ingen helhetlig vannforvaltning. Miljømål vil da bli innfridd på en svært kostnadskrevende måte, og det vil ikke være mulig å innfri alle mål.

Noen forhold som bør forbedres i prosessen videre:

- Det oppleves å være en underbemanning på «alle» forvaltningsnivåer, gjennom at oppgaver som følger av vannforskriften bare kommer som tillegg til eksisterende oppgaver.
- Det må være legitimt å tydeliggjøre tidlig hva som evt. ikke ventes å være klart (pga. manglende verktøy, naturgitte forhold, uavklarte rammebetingelser, finansiering m.m.) og derfor bør utsettes til neste planperiode. Dette må da komme tidlig fra nasjonale/regionale myndigheter.
- I forkant av gjennomføringen, bør det jobbes mer med avklaringer/grensedragninger av økonomisk ansvar og muligheter for økonomiske incentiver og støtteordninger. Så

langt har kommunene tatt en urimelig stor del av kostnadene – både ift. problemkartlegging, administrativt og i overvåkingen

- I forkant av gjennomføringen av planen fra 2016, bør det jobbes mer med å tydeliggjøre sektoransvaret for oppfølgingen av tiltakene – på detaljnivå, og ikke minst sikre at det er personalmessige ressurser til å klare å gjennomføre det. Dette gjelder også prosessen rundt neste planrullering som skal starte opp igjen allerede i 2018 med full tyngde.
- Ansvar og grensesnitt må tydeliggjøres mellom ulike statlige aktører og mellom ulike påvirkere. Oppgaver, ansvarsområder og finansiering må tydeliggjøres bedre både i prosess og ved gjennomføring av tiltakene. Eksempler på dette er:
 - Hvem skal betale for problemkartlegging av nedlagte, private fyllinger og fra nedlagt industri der det ikke synes rimelig å legge dette til dagens ansvarshavende eller der dette er uavklart (f.eks. dumpet ammunisjon fra krigen i tjern)? Det er mange slike problemstillinger, og avklaringer og prinsippper bør stå nedskrevet slik at det kan henvises til det ved behov.
 - Rekkefølgen på tiltak som skal gjennomføres innenfor et gitt vassdrag vil påvirke ansvarsfordeling og finansiering. Det må etableres mekanismer for å avklare forhold som har uklar juridisk status (for eksempel forurensning av vassdrag med flere ulike kilder, forurensning som det ikke er mulig å knytte et ansvarsforhold til osv.).

Avsluttende kommentar

Vi har forsøkt å belyse noen utvalgte utfordringer i vår høringsuttalelse, vel vitende om at vi ikke kan fange opp alle aspekter og heller ikke gi det enkelte høringsdokument tilstrekkelig oppmerksomhet. Vi oppfordrer kommuner, vann- og avløpsseksjoner, driftsassistanser, samvirkevannverk og andre aktører på vann- og avløpsområdet lokalt og regionalt til å bidra med innspill til vannforvaltningsplanene for eget område.

Vi ber vannregionmyndighetene ta hensyn til våre kommentarer i sitt videre arbeid, for å sikre at de planer som går til politisk behandling i 2015, i størst mulig grad innfrir forutsetningene for planarbeidet slik det er nedfelt i vannforskriften.

Vi ber direktoratgruppen, som mottar kopi av denne uttalelsen, om å merke seg de innspill og forventninger vi har til arbeidet med oppfølging av vannforskriften på nasjonalt nivå. Både i høringsdokumentene og i vår uttalelse etterlyses en rekke avklaringer og veiledning fra sentralt hold. Vi minner om viktigheten av nær dialog med nasjonal referansegruppe, i arbeidet med både uavklarte rammebetingelser samt i arbeidet med veiledningsmaterieil og hjelpemidler til vannregionene og vannområdene. Norsk Vann vil bidra så godt vi kan i dette arbeidet gjennom deltakelsen i nasjonal referansegruppe.

Norsk Vann ønsker våre medlemmer, vannregionmyndigheter, direktoratgruppen og alle andre impliserte lykke til i det videre arbeidet for en helhetlig og kunnskapsbasert vannforvaltning!

Med hilsen
Norsk Vann BA

Toril Hofshagen
Direktør

Arne Haarr
Rådgiver

**) Norsk Vann er en ikke-kommersiell interesseorganisasjon for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til å oppfylle visjonen om rent vann ved å arbeide for bærekraftig utvikling, sikre bransjen gode rammevilkår og legge til rette for kompetanseutvikling og kunnskapsdeling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide selskaper, kommunenes driftsassistanser og noen private samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 360 kommuner med ca. 95 % av landets innbyggere. Norsk Vann har en samarbeidsavtale med KS.*

Adresseliste:

Vannregionmyndighet for vannregion Glomma v/Østfold fylkeskommune
Vannregionmyndighet for vannregion Vest-Viken v/Buskerud fylkeskommune
Vannregionmyndighet for vannregion Agder v/Vest-Agder fylkeskommune
Vannregionmyndighet for vannregion Rogaland v/Rogaland fylkeskommune
Vassregionmyndighet for vassregion Hordaland v/Hordaland fylkeskommune
Vassregionmyndighet for vassregion Sogn og Fjordane v/Sogn og Fjordane fylkeskommune
Vassregionmyndighet for vassregion Møre og Romsdal v/Møre og Romsdal fylkeskommune
Vannregionmyndighet for vannregion Trøndelag v/Sør-Trøndelag fylkeskommune
Vannregionmyndigheten for vannregion Nordland v/Nordland fylkeskommune
Vannregionmyndigheten for vannregion Troms v/Troms fylkeskommune
Vannregionmyndigheten for vannregion Finnmark v/Finnmark fylkeskommune

Kopi til:

Klima- og miljødepartementet
KS

Direktoratgruppen:

- Miljødirektoratet
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
- Kystverket
- Fiskeridirektoratet
- Mattilsynet
- Folkehelseinstituttet
- Landbruksdirektoratet
- Statens vegvesen (Vegdirektoratet)
- Havforskningsinstituttet
- Norges geologiske undersøkelser
- Direktoratet for mineralforvaltning